

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

E-ISSN: 2651-3013

Cilt: 2 Sayı: 2 Ağustos 2019

ss. 787-844

**Makalenin Geliş
Tarihi**

18/07/2019

**Makalenin
Kabul Tarihi**

21/08/2019

Yayın Tarihi

30/08/2019

16. YÜZYIL ŞAİRLERİNDEN FAKİRİ VE ŞİİRLERİ

Büşra ÇELİK¹

ÖZET

Osmanlı şairlerinin en büyük övünçlerinden biri hiç kuşkusuz “sâhib-divân” olmaktı. Çoğu Osmanlı şairi henüz hayatta iken şiirlerini divan hâline getirir ve mültefit olmak üzere divanını dönemin padişahına sunar. Bazılarının şiirleri, öldükten sonra başkaları tarafından toplanıp divan hâline getirilirdi. Bazı şairlerin ise -özellikle rintmeşrep olanların- “sâhib-divân” olma gibi tutkuları yoktu. 16. yüzyıl şairlerinden Kalkandelenli Fakîri böyle bir şairdi.

Hayatının büyük bir kısmını İstanbul’da geçirmiş olan Fakîri’nin asıl adı ve ailesi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Tezkire yazarları tarafından ittifakla alçak gönüllülüğü, mal ve mansıba önem vermeyen müstağni yapısı ile öne çıkarılan Fakîri, orta sınıf bir şair olarak görünse de seçtiği konu ve türlerle kültür tarihimiz açısından özgün bir şair olarak değerlendirilmektedir.

Fakîri’nin *Risâle-i Ta’rifât*, *Letâ’if* ve *İstanbul Şehrengizi* adlı üç eseri ve yüzden fazla şiiri günümüze ulaşan eserlerindedir. 200’e yakın şiir mecmuasının taranması sonucunda şairin Pervane Bey’in *Mecmû’a-i Nezâ’iri* ve Edirneli Nazmî’nin *Mecma’u’n-Nezâ’iri*’nde yer alan 65 gazeli ve bir matlası hariç; bir murabbası, 46 gazeli, 8 matlası ve üç müfredi tespit edilmiştir.

¹ Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı A.B.D., busracelik@akdeniz.edu.tr Orcid ID: 0000-0002-5419-1805

Yazıda, şairin eserleri temel alınarak hayatına dair sunulan deliller Fakîrî'nin hakkında yazılanları güncelleyecek niteliktedir. Fakîrî'nin hayatı, eserleri ve edebî şahsiyeti ile ilgili değerlendirilmeler verildikten sonra "hurûf-ı hecâ" sırasına göre dizilen şiirleri çalışmanın sonunda sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Fakîrî, *Risâle-i Ta'rifât*, Osmanlı Şiiri, Nazire Mecmuaları

ONE OF THE 16TH CENTURY POET FAKÎRÎ AND HIS POEMS

ABSTRACT

One of the greatest honor of the Ottoman poets is undoubtedly being a "sâhib-dîvân". While most Ottoman poets were still alive, they used to compile their poems as divan, and presented their divan to the sultan of the time as to receive compliment. Some of their poems were collected by others and turned into divan after their death. Some poets, especially heartfelt men, did not have the passion of being "sâhib-dîvân". Fakîrî of Tetovo, one of the 16th century poet, was such a poet.

The poet, who has spent most of his life in Istanbul, has no real name and no information about his family. Although Fakîrî appears to be a middle-class poet whose humbleness, discretionary structure does not give importance to goods and authority by the writers of Tezkire, he is regarded as a unique poet in terms of our cultural history with the subjects and genres he has chosen.

Fakîrî's three works, *Risâle-i Ta'rifât*, *Letâ'if* and *İstanbul Shehrencizi* and more than one hundred poems are among the works that have survived to the present day. As a result of the scanning of nearly 200 poem majmuas, one murabba, 46 ghazals, 8 matlas and three mufreds were determined, except for 65 ghazals and one matla in the Pervane Bey's *Mecmû'a-i Nezâ'ir* and *Mecmau'n-Neza'ir* by Edirneli Nazmî.

The paper will update the information on the poet's life, and in particular the various evidence presented on the problematic of in which Sultan's reign has poet died. After giving information about the works of Fakîrî and the evaluation of his poetry and personality from sources, his poems arranged in the order of "hurûf-ı hecâ" will be presented at the end of the study.

Anahtar Kelimeler: Faqîrî, *Risâle-i Ta'rifât* (*Books of Description*), Ottoman Poetry, Nazire Majmuas

GİRİŞ

Hayatının büyük bir kısmını İstanbul'da geçirmiş olan Fakîrî, Kalkandelenli olmasına rağmen aslında bir "İstanbul ferzendi"dir. İstanbul'un çok uluslu yaşamına, kültürüne ve hatta ruhuna vakıf olan şair bunu eserlerine başarılı

bir şekilde aksettirmiştir. Asıl adı ve ailesi hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan Fakîri'yi tezkire yazarlarının tamamı alçak gönüllülüğü, mal ve mansıba önem vermeyen müstağni kişiliğiyle tanıtmışlardır. Fakîri, orta sınıf bir şair olarak görülse de özellikle seçtiği konu ve türlerle kültür tarihimiz açısından özgün bir şair olarak değerlendirilmektedir.

Fakîri'nin özellikle ölüm tarihi üzerinde farklı bilgilerden doğan bir karmaşıklık vardır. Latîfi ve onun muakibi yazarlar şairin her ne kadar I. Selim zamanında (s.t. 1512-1520) vefat ettiğini yazsalar da Fakîri'nin kendi eserlerinin yazılış tarihleri ve içerikleri bunu yalanlamaktadır. Şairin eserlerinden I. Süleyman zamanında yaşadığı açıkça görülmektedir.

1. Fakîri'nin Hayatı

Dönemin biyografik kaynaklarında asıl adı ve ailesi hakkında bilgi bulunmayan Fakîri, diğer adı Tetova olan Kalkandelen'de doğmuştur (Kılıç: 2010, 1213; Açıköz: 2017, 262; Sungurhan: 2017a, 679; Sungurhan: 2017b, 153). Âşık Çelebi'ye göre belagat kuşu avlayan şahin yaratılışlı şairlerin dünyaya geldiği Kalkandelen (Tetova) (Kılıç: 2010, 1213) günümüzde Üsküp yakınlarında, Kuzey Makedonya ülkesinin sınırları içerisinde yer almaktadır. Şiirlerinde “çok fakir, muhtaç; yoksul; perişan” anlamına gelen fakîr kelimesinin ‘yâ-yı nisbet’ hâli olan Fakîri mahlasını kullanmıştır (Redhouse: 2006, 1392).

Bugünkü bilgiler ışığında Türk edebiyatında Fakîri mahlasını kullanan dört şairden ilki olan Kalkandelenli Fakîri'nin² doğum tarihi belli olmayıp hangi padişah zamanında öldüğü de şüphelidir. Latîfi'ye göre şair I. Selim (ö. 1520) zamanında (1512-1520) vefat etmiş (Canım: 2000, 440), Riyâzî de (Açıköz: 2017, 262) muhtemelen *Latîfi Tezkiresi*'nden edindiği bu bilgiyi tekrar etmiştir. Dönemin diğer tezkirecilerinden Kınalı-zâde Hasan Çelebi ve Beyânî şairin ölümü hakkında bilgi vermemiş, Âşık Çelebi ise herhangi bir padişahı işaret etmeden Fakîri'nin daha 'sühtelik' zamanlarında vefat ettiğini aktarmıştır (Kılıç: 2010, 1213).

² Anadolu sahasında Kalkandelenli Fakîri dışında bu mahlası kullanan üç şair daha vardır. Birincisi İstanbul'dan meşayih zümresinden olan eş-Şeyh Mehmed Efendi'dir (Altun: 1997, 54). İkincisi Vasfi Mahir Kocatürk tarafından şiirleri çeşitli cönklerde tespit edilen 18. yüzyıl saz şairi olan Fakîri'dir (Kocatürk: 1963, 274-75). Üçüncüsü ise 19. yüzyılda II. Mahmud döneminde yaşadığı düşünülen Posoflu Âşık Müdâmi'nin dedesinin dedesi olan saz şairi Âşık Üzeyir Usta'dır (TDEA: 1979, 152).

Ne var ki Latifi'nin Varadin ve Budin'in yeni fethedildiği tarihlerde şairin Rumeli'de çeşitli zamanlarda imamlık, hatiplik, remmallik ve tabiplik yaptığını yazması çelişkilidir. Zira Varadin (Petrovaradin) I. Süleyman'ın Macaristan seferinde 1526'da (Uzunçarşılı: 323), Budin ise 1527'de (İnalçık: 2014, 219) fethedilmiştir. Bununla birlikte *Latîfî Tezkiresi*'nde yer alan Fakîrî'nin Feridî (ö. 1534-35) ile olan mutayebesi şairin I. Selim zamanında vefat etmesini imkânsız kılar.

Fakîrî'nin 16. yüzyıl Osmanlı toplumunda yer alan çeşitli zümre ve mesleklerden bahsettiği *Risâle-i Ta'rifât*³ adlı eserinin tamamlanmasına tarih düştüğü “*Bu nazm içinde neşr olan cevâhir/Tokuz yüz kırk birinde oldı âhir*” beytinden eserin H. 941/M. 1534/35 tarihinde yazıldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte şairin eserini I. Süleyman'a sunması yine o devirde yaşadığının kanıtıdır (Yılmaz: 1993, 44). Aynı şekilde *İstanbul Şehrengizi*'nde “*Der-Medh-i Pâdişâh*” kısmında I. Selim'i değil, Kanuni Sultan Süleyman'ı methetmiştir (Gök: 2016, 252).

Fakîrî ile alakalı pek çok çalışması bulunan Ambros⁴, şairin adını ilk defa Sohrweide tarafından hazırlanan *Türkische Handschriften* adlı katalogdan duyduğunu söyleyerek tıpkı Sohrweide gibi Fakîrî'nin I. Selim zamanında değil, I. Süleyman devrinin ortalarında öldüğünü düşünmektedir. Bunun en büyük kanıtı da *Letâ'if*'teki şahıs kadrosunun ve olayların geçtiği zamanın I. Süleyman devrine (s.t. 1520-1566) rastlamasıdır (Ambros: 2015, 432, 435, 436).

Mesela Fakîrî *Letâ'if*'in ikinci latifesinde yer alan Sa'dî Çelebi'den, “*Sa'dî Çelebi ki el-ân İstanbul kâdisıdur*” diye bahsetmesi şairin, Çelebi'nin 1522-23 yıllarında İstanbul kadısı olarak görev yaptığı tarihlerde hayatta olduğuna bir delildir. Ayrıca yine Ambros'un işaret ettiği “*Bir gün merhum Basîrî ile merhûm Figânî Hayâlînün hücrelerine varurlar*” cümlesiyle başlayan 18. anektodda Fakîrî'nin Figânî (ö. 1531/32) ve Basîrî'den (ö. 1534/35) merhum diye bahsetmesi Fakîrî'nin en az 1535/36'da hayatta olduğunu gösterir (Ambros, 448). Bu bilgilerin ışığında Fakîrî'nin I. Süleyman zamanında yaşadığına kesin gözüyle bakılabilir.

³ Risâle-i Ta'rifât hakkında bilgi için bk. Edith Gülçin Ambros (1992). "Six lampoons out of Faqîrî's Risâle-i ta'rifât." *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* S. 82: 27-36; Kâşif Yılmaz (1977). *Şehrengîz-i Fakîrî – Risâle-i Ta'rifât*. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

⁴ Sayın Doç. Dr. Edith Gülçin Ambros hocama bu yazının yazılmasındaki katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

2. Kaynaklarda Şahsiyetinin ve Şiirinin Değerlendirilmesi

Kaynaklarda hayatına dair çok fazla bilgi bulunmayan Fakîrî'nin şahsiyeti ve şiir sanatı hakkında az da olsa değerlendirmeler bulunmaktadır.

Latîfî'ye göre Fakîrî Rumelili olup fakirler fırkası ve zarifler zümresinden zavallı, dertli bir kimsedir. Bu kadar fakir olmasına karşın gönül zenginliğiyle gönlü ve gözü tok, ayrıcalık ve arzulara müstağnidir. Latîfî, şairin hem Sultan Selim devrinde vefat ettiğini hem de Varadin ve Budin'in yeni fethedildiği tarihlerde Rumeli'de bazen imamlık ve hatiplik; bazen de remmallık ve tabiplik yapmış olduğunu söylemiştir. Latîfî, Fakîrî'nin dertli beyitleri ve âşıkane sözleri olduğunu söylemekle yetinmiştir (Canım, 441).

Latîfî, şairin Ferîdî (ö. ?) ile aralarında geçen bir anektoda da yer vermiştir. Mahlasından da anlaşılacağı üzere zamanının bilgini ve benzersizi geçinen Ferîdî kendince “ferîdlik” davası gütmüştür. Bu mağrur şair “lâf-ı güzâfla” Selmân-ı Sa'vecî'nin *Kasîde-i Masnû'a*'sına kötü bir nazire yazınca Latîfî, Ferîdî'yi bulduğu şekeri yiyen akbaba ve kargaya benzetmekten kendini alamamıştır. Ancak Ferîdî yine rahat durmamış, kendisini yüceltip başkalarını küçük gördüğü şöyle bir kıta söylemiştir:

Şu 'arâ cümle meges gibi-durur kıtümde
 Kâf-ı nazmuñ yaluñuz şimdi benem 'Ankâsı
 Koşarum tab' semendin yine öñdüllerle
 Uşda meydân kimüñ ki var ise da'vâsı

[=Benim nezdimde şairlerin hepsi sinek gibidir. Şiir Kaf'ının Anka'sı şimdi yalnız benim... Şairlik yaratılışımın atını yine ödüllere sürerim. Kimin davası varsa işte meydan!]

Fakîrî de fakirane bu kıtayı cevap olarak yazıp göndererek Ferîdî'nin “yelin indirerek” haddini bildirmiştir:

Ferîdî Kâf-ı lâfî câ idelden
 Ne güstâhâne söyler gör sözünü
 Meges yirine koyup gayrısın hep
 Kuşın 'Ankâya beñzetmiş özünü

[=Ferîdî, laf Kaf'ını yer edindiğinden beri sözünü ne küstahça söylüyor, gör! Diğerlerini hep sinek yerine koyup, kendisini Anka kuşuna benzetmiş.]

Âşık Çelebi'nin ifadelerine göre Fakîrî kendi talebelik dünyasında fakirane tavırlı, tutkun gönüllü ve şiire meşgul bir kimse olup o hâlini değiştirmeden ve "sühtelik" konumundan kabiliyet merdivenine çıkmadan vefat etmiştir. Çelebi, Fakîrî'nin muhtelif toplulukları, sanatkârlar ve zanaatkârların mesleklerini şehrengiz tavrında, tarifât üslubunda recez bahriyle yazılan bir eseri (*Risâle-i Ta'rifât*) olduğunu belirtmiştir (Kılıç: 1213).

Kınalızade Hasan Çelebi ve Beyânî'ye göre Fakîrî, fukarâ ve şu'arâ zümresindedir. Her iki yazar da şairi eğlenceli, güzellere düşkün, mevki ve makama mesafeli, gönlünde aşk, gözünde yaş bir kimse olarak tavsif etmişlerdir (Sungurhan: 2017a, 679; Sungurhan: 2017b, 153).

Riyâzî ise Fakîrî'nin dünyayı terk eden istiğna sahiplerinden olduğunu söylemiştir. Şairin meşrebinde fakirlik ve yokluk eseri olduğu için bu mahlası seçtiğini söyleyerek şehrengiz üslubunda çeşitli grupların durumlarını ve tariflerini nazmettiğini belirtmiştir. Şairin I. Selim devrinde vefat ettiğini bildirmiştir (Külekçi: 2017, 262).

Evliya Çelebi'ye göre Fakîrî I. Selim zamanı şairlerden olup Rumelili'dir. Çok sayıda güzel şiirler yazdığını ve irticalen şiir söyleyebilmesiyle "şöhre-i şehir" olduğunu belirtmiştir (Dankoff vd.: 2011, 167).

Sicill-i Osmânî'de ise şair hakkında Kalkandelenli olduğu ve I. Süleyman devri (1520-1566) ortalarında vefat ettiği; edepçe zengin, paraca fakir usta bir şair olduğunu yazmaktadır (Akbayar: 1996, 509).

2. Eserleri

2.1. Risâle-i Ta'rifât

Şairin, 16. yüzyıl Osmanlı toplumunda yer alan çeşitli zümre ve meslekleri, özellikle bu zümre ve mesleklerin yozlaşmış yanlarını şehrengiz üslubunda *mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün* kalıbıyla başarılı bir şekilde tasvir ettiği bir eser olup Türk Edebiyatı'nda nadir görülen 'sosyal hiciv' örneğidir (Ambros: 2015, 457). Üçer beyitlik manzumelerle 158 fasıldan oluşan eserde münecimlik, sabunculuk, tabiplik vb. meslekler ve Arap, Fars, Türk vb. kavimler eleştirel bir tavırla tavsif edilmiştir (Yılmaz: 1995, 131, Ambros: 2015: 462, 469). Fakîrî'nin doğuştan gelen gözlemcilik yeteneği şairlik kabiliyetiyle birleşince ortaya sosyal hicvin en güzel ve en nadide örneklerinden biri çıkmıştır.

Fakîrî, herkesin bilip de kimsenin söylemeye cesaret edemediğini söyleme cüretinde bulunmuş hatta bununla da kalmayarak eseri H. 941/M. 1534/35 yılında tamamlayıp dönemin padişahı I. Süleyman'a sunmuştur.

Kültür tarihimiz adına önemli olan bu eseri Köprülüzâde Mehmed Fuâd şöyle değerlendirmiştir⁵:

Târîhen pek mühim olan bu küçük risâle, sâde ve tekellüfsüz bir lisân ile yazılmışdır; lâkin sanat itibarıyla kıymeti yok gibidir. Fakîrî nazm kâ'idelerinin müşkilâtına galebe edemeyerek eserini baştanbaşa zihaf lar ve imâlelerle doldurmuş, kâfiye kâ'idelerine riâyet edememiş, mısralarına hiss ü hayâl katresi koyamamışdır. Esâsen eser mevzû'ı itibarıyla da buna pek müsâ'id değildir. Nâzım, kitâbının sonunda itirâf etdiği gibi zamanın bütün ef'âlini bilmiş, cihânın türlü hâllerini duymuş ve bunları nazm etmiştir. Hayâtın o zamânki manzaralarını sadâkatla tasvîr etmek istediği için bazı cihetlerde çok lâ'übali ve açık olan şâiri, bu kadar realist olduğundan dolayı tahtiyeye hiç hakkımız yoktur (Köprülü-zâde:1926, 23).

2.2. Letâ'if

Fakîrî'nin biyografik kaynaklarda yer almayıp da ona ait olduğu kesin görünen *Letâ'if* adlı eserinin bilinen tek nüshası Berlin Staatsbibliothek (Berlin Eyalet Kütüphanesi)'de Ms. or. quart 1988. Teil 48 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır (Sohrweide: 263-64). Necâtî, Me'âlî, Karamanlı Nizâmî, Hayâlî Bey, Figânî, Basîrî gibi dönemin ünlü şairlerinin de aralarında bulunduğu kişilerle alakalı kısa anetdotlar içeren eserde 34 latife bulunmaktadır⁶. Bu latifelerden 22'si insanlarla, 8'i hayvanlarla, 4'ü de başka şeylerle ilgilidir (Ambros: 2015, 437). Ambros daha sonra bu 34 latifenin 13'ünün Lâmi'î Çelebi (ö. 1532)'nin *Letâ'ifi*

⁵ Kaşif Yılmaz, 1993 yılında Köprülüzâde ile aynı konuyu esas alan bir "makale" yayımlamıştır. Dikkat çekilen kısımların, yapılan değerlendirmelerin hatta seçilen kelimelerin bile neredeyse birbirinin aynı olması ve Yılmaz'ın Köprülüzâde'nin bu yazısına en küçük bir referansta bulunmaması şaşırtıcıdır. İlgili yazı için bk. YILMAZ, Kaşif (1993). "Fakîrî'nin Kanûnî'ye Sunduğu Risâle-i Ta'rifât Adlı Eserinin Kültür ve Medeniyet Tarihimiz Açısından Önemi", *Yedi İklim*, S: 42: ss. 44-46.

⁶ Ayrıntılı bilgi için bk. Edith Gülçin Ambros (1990). "The Letâ'if of Faqiri, Ottoman poet of the 16th century." *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* S. 80: 59-78; Edith Gülçin Ambros vd. (1998). "Von dichtern, elefanten und oliven." *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* S. 88: 51-64.

ile birtakım benzerlikler gösterdiğini karşılaştırmalı bir çalışmayla ortaya koymuştur⁷.

2.3. İstanbul Şehrengizi

Şehrengiz-i İstanbul, aruzun *mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün* kalıbı ve mesnevi nazım şekli ile yazılmış olup 259 beyitten oluşmaktadır (Gök: 2016, 241). Şair gelenek üzere eserine *Münâcât* ile başlamış, *Der-Medh-i Pâdşâh* bölümünde 34 beyitlik I. Süleyman övgüsüne yer vermiştir. *Mahbûb-ı Fakîr* kısmında Hz. Peygamber'e bağlılığını ve sevgisini dile getiren şair *Der-Medh-i Kostantiniyye* bölümünde İstanbul'u çeşitli yönleriyle övmüş yine aynı başlığı taşıyan bölümde 20 güzeli tasvir ederek eserini bitirmiştir⁸. Eserde herhangi bir tarih olmamasına karşın Levend, *Şehrengiz'in Risâle-i Ta'rîfât* (y.t. 1534/35) adlı eserle ya aynı dönemde yahut biraz daha evvel yazıldığını düşünmektedir (1958: 131).

2.4. Sâkî-nâme

106 beyitlik bu küçük eser aruzun *fe'ülün fe'ülün fe'ül* vezni ve mesnevi şeklinde yazılmış olup *Hikâyet Ber-Sebil-i Temsîl*, *Hitâb-ı Sâkî*, *Sıfat-ı Fenâ-yı Dehr ve Bî-Vefâyî-i Ebnâ-yı Zamân*, *Şikâyet-i Cüvânân*, *Hitâb-ı Mugannî*, *İtmâm-ı Sühan*, *Hatm-i Sâkî-nâme* bölümlerinden oluşmaktadır. Eser, çeşitli kaynaklarda Kalkandelenli Fakîrî'ye ait gibi gösterilse de başlığının "*Sâkî-nâme-i Fakîr*" olması ve mahlas beytinin yer almaması sâkî-nâmenin "Fakîr" mahlaslı başka bir şair ya da kendisinden alçakgönüllülük ile "fakîr" diye bahseden bir kişi tarafından yazıldığı düşünülmektedir (TY 4097: 58v). Ayrıca *İtmâm-ı Suhan* kısmında "*Oluş mesnevî tarzı bu nazm-ı nîk/Gazel lafzıdır ana târîh lîk*" beytiyle eserin tamamlanmasına tarih düşülmüştür (Arslan: 2012, 433). Gazel (جزل) kelimesinin ebced karşılığı H. 1037/M. 1627/1628 olduğuna göre eserin Sultan IV. Murad (s.t. 1623-1640) zamanında yaşamış başka bir Fakîr yahut Fakîrî'ye ait olabileceğini akla getirmektedir.

2.5. Şiirler

Fakîrî'nin başta *Mecma'u'n-Nezâ'ir* ve *Pervane Bey Mecmû'ası* (bundan sonra MN ve PMN) olmak üzere çok sayıda mecmuada şiirleri bulunmaktadır. Ulaşabildiğimiz ve taradığımız 200'e yakın mecmuadan sadece 14 adet şiir mecmuasında MN ve PMN'de olmayan şiirleri tespit ettik. MN KÖKSAL ve PMN

⁷ Edith Gülçin Ambros (1991). "An Ottoman laîfe of the 16th century" *Osmanlı Araştırmaları Dergisi = Journal of Ottoman Studies*, S. 11: 25-34.

⁸ Ayrıntılı bilgi için bk. GÖK, Taner (2016). "Fakîrî'nin İstanbul Şehrengizi" *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, s. 21, ss. 233-282.

GIYNAŞ tarafından daha önceden kitap olarak yayımlandığı için oradaki şiirler çalışmamıza eklenmemiştir. PMN ve MN'deki şiirlerin sayısı ve ilk mısraları aşağıda gösterildiği gibidir:

Tablo 1: MN ve PMN'deki Şiirlerin Sayısı ve İlk Mısraları

Şiir No	Şiirin İlk Mısraı	MN	PMN
1	Hızır olup baña ol la'ı-i cān-fezā	212	365
2	Dem-be-dem gökde şafağ derd ile kıan ağlar baña	-	578
3	Pir-i muđāndan olmaz ise bize fetĥ-i bāb	506	764
4	Gözlerüm yaşına raĥm idüp görünmez ol ĥabīb	470	817
5	Şevĥ-i tāb-i mül kızardup rüy-ı cānānı dürüst	547	885
6	Rūmiline geĥdi leşker kākül-i müşğīn-i dost	560	1064
7	Ey gül-i ra'nā gibi nāzük-mizāc	-	1214
8	Ėonce lebūñ yanında degül gül-şeker lezīz	854	1448
9	Her ki 'işkuñla işigüñde yüzün ĥāk eyler	1450	1509
10	Ĥür u Rıdvānı getürmez yüzine cānāneler	1215	1669
11	Mey-i nābuñ 'aceb keyfiyyeti var	1611	1700
12	Bāğ-i ĥamda her kıaçan dil bülbüli nālān olur	1295	1828
13	Ėabrüm üzre lāle vü nergis degüldür ey nigār	962	2045
14	Cennetü'l-Me'vāda ol dilber şanasın ĥürdur	-	2149
15	Ruĥsāruñ içün zülfüñ ile dest-resi var	1669	2672
16	Göñlümi bend eyleyen bu zülf-i müşğ-efşānıdur	1068	2740
17	Nār-ı ĥasret sīneme şol denlü urdı dağlar	1132	2804

18	Mestâne gözlerün yine içüp şarâb-i nâz	1984	2942
19	Gözün bîmâr olaldan Rûma sultân haţ u hâl olmuş	2122	-
20	Öykünse leb-i la'lüne hâtem 'aceb olmaz	1948	2961
21	Vaşf-i leb-i şîrînüme kim başlaruz biz	1972	3005
22	Ferhâd kazdı sikke-i seng-i mezârumuz	-	3073
23	Beñzer diyü kapuña Ka' beyi itmişüz farz	2174	3643
24	Ne güzel açmış cemâlün muşhafın müşğın haţ	2201	3681
25	Ŧutdı kenâr-ı la'1-i lebünde karar haţ	2223	3723
26	Ger şurâhî kulğulın sūfi ideydün istimâ'	2254	3757
27	Nâşihun pendini itme istimâ'	2268	-
28	Lâlelerden yir yirin gögsine gülşen yakdı dağ	2313	3847
29	Gözden geçürdi muşhaf-i hüsnün varak varak	2383	3969
30	Bezm-i gamda ne revâdur bu ki ol sim-berün	2626	4452
31	Dâr-ı dünyâda aşılmağadur ey dil hevesün	2638	-
32	Şormuşam hâşiyet-i la'1-i şeker-bâruñ senün	2519	4569
33	Sâkiyâ gün gibi devr it elüne bâdeyi al	2897	4649
34	Görüben rahm itmedün hâl-i perişânım benüm	3087	4921
35	Çün şehîd itdi beni Yûsuf-i gül-pîrehenüm	3212	5056
36	Her zâğa sine şayd olur ol kebg-i hoş-hırâm	3297	5141
37	Burc-i çeşmümden tolanma ey yüzi mâhum benüm	3138	5277
38	Şem' gibi yanayın sine-i süzânımdan	3722	5297
39	Baş çeker süz-i dilüm sinemde her bir çakden	3615	5789
40	Bâğ-ı dehr içinde ey serv-i hırâmân şâdsın	3637	-

41	Nice bir fûrkatde çeksün bu gönül cân acısın	3649	-
42	Ĥastedür gönülüm o la'1-i şeker-efşānum için ⁹	3735	-
43	Bu tarık-i 'ışkda ey ĥusrev-i şirîn-dehen	3358	5875
44	Gözümnden gitdi āh ol serv-i dil-cū	3961	5978
45	Seyr-i gülzār idelüm ĥonce-i ĥandānlar ile	4445	6057
46	Şol kara beñler ki konmuşdur leb-i cānānuma	4126	6116
47	Ėamzenün tiri gecüpdür şanemā cānumuza	4382	6166
48	N'eyler ol zülf-i siyeh bu ĥaṭṭ-ı rengin üstine	4305	6200
49	' Aşık olmuşlar-durur yāruñ gözine kaşına	4162	6240
50	Ṭāk-i ĥüsninden nazar eyle ĥam-i ebrūsına ¹⁰	4219	-
51	Diş biler üftādeler ol la'1-i mey-gün üstine	4285	6308
52	Āftābuñ ĥüsn ile başı irerse göklere	-	6574
53	İşigünde ağlayup ey mah-i tābān her gice	4318	6689
54	Başumuz hoş olalı zülf-i semen-sālār ile	4394	6722
55	Leblerün cāmını sāġar ki öper döne döne	-	6902
56	Ėamdan helāk olupdur cismüm benüm ziyāde	-	6971
57	Gülşende gül yüzün'çün āh eylesem ziyāde	-	6972
58	İrişe şāh-ı ġam mülk-i dile zulm ü siteplerle	-	7078
59	Hergiz görünmez nām u nişānı	5522	7249
60	Āhdan itdi felek bir māha ser-gerdān beni	5009	7326
61	Dökmege nā-ĥaḡ yire ben bendesinün ġanını	4929	7377

⁹ *PMN*'de Esiri başlığıyla 5505. şiir olarak kayıtlıdır (Gıynaş: 3. Cilt, 31).

¹⁰ *PMN*'de Refiki başlığıyla 6655. şiir olarak kayıtlıdır (Gıynaş: 3. Cilt, 434).

62	Bir güzel sevdüm yine geymiş libâs-ı aħmeri	4850	7765
63	Āh kim zencir-i zülfüñ eyledi şeydâ beni	5032	7891
64	Çekdi tıĝı Őerħalar sünni sipāhiler gibi	5083	7905
65	Ĥalet-i 'ıŐkuñ ile ger ola fürħat bâki	5267	8158
66	Yüzüme iki sille urdı ol Őāh	4580	-

Fakiri'nin *MN*'deki gazel sayısı 56, *PMN*'deki gazel sayısı 58'dir. *MN*'de bir adet de matla beyti bulunmaktadır. *PMN*'de Fakiri'nin Ahmed PaŐa'ya 9; Necati'ye 8; Őeyhi ve Nizami'ye dörder, Ahmedî, Kemâl-i Zerd, Hafî, Mesihî, Vasfi'ye ikiŐer; Atâ, Cami'i, Kivami, Hilali, KemalpaŐa-zade, Nihani, Sa'di-i Cem, Safi, Safi (Cezeri Kasim PaŐa), Őahidi, Őevki, Őeyhoĝlu ve Taci-zade Ca'fer Çelebi'ye birer naziresi vardır. *MN*'de ise Ahmed PaŐa'ya 15; Necati'ye 4; Ahmedî, Őeyhi, Bursalı Ulvi, Nizami ve KemalpaŐa-zade'ye üçer; Vasfi, Cem Sultan, Safi, Kemâl-i Zerd'e ikiŐer; Őami, Sa'di, Zati, Atayi, Taci-zade Ca'fer Çelebi, Hafî, Safi, HaŐimi-i Acem, Hayali (Abdu'l-kerim-zade), Çakeri, Melihî, Mesihî, Revani, Kivami, Mesti ve Nihani'ye birer nazire yazmıŐtır.

Mecmualardan tespit ettiĝimiz bir adet murabba, 46 gazel, 8 matla ve üç müfredi vardır. AŐaĝdaki tabloda Şiirlerin ilk mısraları, nazım Őekilleri, nüsha ve sayfa numaraları ile birlikte gösterilmektedir:

Tablo 2: Diĝer Mecmualardan Toplanan Şiirlerin İlk Mısraları, Nazım Őekilleri, Nüsha ve Varak Numaraları

Şiir No	Şiirin İlk Mısraı	Nazım Şekli	Nüsha ve Sayfa No
1	Üstüme dön raħm edüp ey çarħ-ı sergerdān baña	Murabba	R. 1969: 126r*.
2	Berg-i gül kim sāye Şalmış kākül-i miskin aña	Gazel	R. 1969: 23v Tarlan 68: 3r.

* El yazması eserlerde varanın ön veya saĝ yüzüne "recto", arka veya sol yüzüne ise "verso" denilmekte olup "r" ve "v" Şeklinde kısaltılmaktadır.

3	Gel öpeyin seni şāhum şapa şap şap şapa şap	Gazel	Houghton MS Turk 59: 91v.
4	Fenn-i 'ışk içre édersem n'ola ferhād ile bahş	Gazel	R. 1969: 23v.
5	Ġālibā la'lūnden érse kūt-ı rūh	Gazel	Tarlan 68: 30v.
6	Şāneden oldukça ol zūlf-i mu'anber şāh şāh	Gazel	Atatürk K. 1565: 35v.
7	Bir kadeh meyle güzeller yañağı gül gül olur	Gazel	R. 1969: 23v.
8	Çeşm ü müjgānum devāt u hāmedür	Gazel	R. 1969: 79r.
9	Şeh-i 'ışkam benüm menzilgehüm milket-i ğurbetdür	Gazel	R. 1969: 79r.
10	Cism-i zerdümi gören zerrin kabā geymiş şanur	Gazel	R. 1969: 89r.
11	Dil 'andelibi āyet-i hüsnün revān okur	Gazel	R. 1969: 90r.
12	Leblerün üzre ki haţtuñ süre-i Kevşer yazar	Gazel	R. 1969: 90r.
13	Ķatlūme ğamzelerün hancer-i bürrān götürür	Gazel	R. 1969: 126r.
14	Güzellük nev-bahārında cemālün hūb u zibādur	Gazel	H. 1067: 66b.
15	Dil-rübālar gedāya vèrmezler	Gazel	H. 1067: 118v.
16	Gerçi g**ün k*rüme işler geçer	Gazel	H. 1067: 118v.
17	Sensüz ey rūh-ı revān sinede cân eglenmez	Gazel	R. 1969: 89v.
18	Şanma ey zāhid bizi māl ile şehvet kuliyyuz	Gazel	Tarlan 68: 56r.
19	'İlm ile ma'nī yüzinde kāşifü'l-esrārsız	Gazel	06 Hk 436: 34v.

20	Olmaz cānā çü sensüz tende cānum bir nefes	Gazel	Tarlan 68: 56v.
21	Gözün bīmār olaldan Rūma sultān haṭṭ u ḥāl olmuş	Gazel	R. 1969: 24r.
22	Ol ğamze-kār dilber-i şūḥ-ı cihān imiş	Gazel	H.1067: 67a.
23	Güşe-i miḥnetde kaldum fūrkatün pāyanı yok	Gazel	SÇ. 387: 20r.
24	Efendim görmedüm ğayrı cemālde böyle parlaklık	Gazel	06 Mil Yz A 2299: 31r.
25	Ṭālib-i 'ilm olana olmaz 'azāb ezberlemek	Gazel	06 HK 110: 72r.
26	Ḥammāma girdi nāz ile bir sīm-ten güzel	Gazel	H. 1067: 118v.
27	Maḥabbet bī-sütünıdur benüm bu oñmaduğ başum	Gazel	R. 1969: 24r.
28	Vaşf-ı lebinde dilberümün bir ḥaber dedüm	Gazel	R. 1969: 27r.
29	Ka'be-i kūyuında cān vèrmek şafādur sevdüğüm	Gazel	R. 1969: 89v.
30	Begüm ḥüsnün zamānidur öpül 'ömrüm kuçul 'ömrüm	Gazel	06 HK 110: 72r.
31	Géceler tā şubḥa dek feryād u zārum var benüm	Gazel	HS. 1313: 31v; 06 Mil Yz A 547/1: 109v.
32	Ḥaste-dilem belā-keşem āh ne edem n'edem n'edem	Gazel	06 Mil Yz A 4228/2: 51r
33	Gülşen-i ḥüsnin ki dildār étدی kāküllerle zeyn	Gazel	R. 1969: 24r.
34	Yandı odlara felek āteş-i sūzānumdan	Gazel	Atatürk K. 1565: 59v.
35	Gün yüzüne zūlf-i miskīnün niķāb étmek neden	Gazel	06 Mil Yz A 3291: 20v.

36	Nā-ehle véren āfet-i devrānı s**em ben	Gazel	06 Mil Yz A 715: 102r.
37	Deme eşküni nazardan düşürüp nemdür bu	Gazel	R. 1969: 24v.
38	Başumuz hoş olalı zülf-i semen-sâlar ile	Gazel	R. 1969: 24v.
39	‘Āşık olmuşlar-durur yârûñ gözine kaçına	Gazel	R. 1969: 79r.
40	Çin-i zülfün ‘anber-efşân eyleme	Gazel	R. 1969: 79v.
41	Kara zülfiyle âl eyler kimerde	Gazel	R. 1969: 77v.
42	Yan başup tîguña ‘uşşâkın girersün kanına	Gazel	R. 1969: 89r.
43	Hâlet-i ‘ışkı añup nâle vü efgânum ile	Gazel	R. 1969: 90r.
44	Mecnûn ki mülk-i miñnetde bir pâdişâh idi	Gazel	R. 1969: 25r.
45	Şâh-ı gülün işideli bülbül yasağını	Gazel	06 Mil Yz A 2552: 82v.
46	Üste verüp cânını germ eylesün bâzârını	Gazel	H. 1067: 118v.
47	Şabr etdi darb-ı k*re dil-âverlik eyledi	Gazel	H. 1067: 118v.
48	Günde biñ kez vermeyen serv-i dil-ârâdan n'olur	Nâ-tamâm Gazel	H. 1067: 118v.
49	Faqr ile fahr eylerüz Kârûna taklid etmezüz	Müfred	MK. 1996: 12r.
50	Hîç t**ğum kılına şaymaz Me’âlî burnını	Müfred	H. 1067: 118v.
51	Nev-cevânlar ‘ahdinde durmaz furşatı fevt eyleme	Müfred	H. 1067: 118v.
52	Ġam-ı cânânı kılmasam bir dem yād	Matla	06 Mil Yz A 8080/2: 51r.
53	Ey Fakîri çünkü bildün o yalandur bu yalan	Matla	MK. 1996: 12r.
54	Kim ki ‘ışkuñla eşigünde yüzün hâk eyler	Matla	MTN: 104r.

55	Deheni yokluğunu var ise ol mäh bilür	Matla	MTN: 188v.
56	Bir güzel sevdüm yine kim ismi Nūru'llāhdur	Matla	MTN: 183v.
57	Yine şahñ-ı gülistānda bezendi lāle vü güller	Matla	MTN: 139v.
58	Kühveş 'aşıkñ bağında başı var imiş	Matla	MTN: 274r.
59	Dilde anuñ'çün dehānuñ beñlerinden var ğalať	Matla	MTN: 280r.
60	Āh eylesem 'aceb mi didār-ı yāre karşı	Matla	MTN: 204r.

Bu şiirlerden “Ġālibā la'lünden erse küt-ı rüh/ Tevbe étmezdi mey-i nāba naşūh” matlalı gazelin aynısı sadece birkaç farklı kelimeyle Derzi-zāde Ulvî'nin de divanında bulunmaktadır (Çelik ve Kılıç: 2018, 359). Şiirin kime ait olduğunu tespit etmek şimdilik imkânsız görünmekle birlikte Ulvî divanının tüm nüshalarında kayıtlı olması ona ait olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir. “Begüm hüşnün zamānidur öpül 'ömrüm kuçul 'ömrüm/Güzellik çünkü fānîdür öpül 'ömrüm kuçul 'ömrüm” matlalı gazel birkaç kelime farkıyla Necâtî Bey'in *Divan*'ında da yer almaktadır. Ancak, ilk defa 1963 yılında MEB tarafından basılan *Necatî Beg Divanı*'nda bulunmayan bu gazel 1992 yılında yayımlanan Akçağ baskısında vardır (Tarlan, 1992: 308). Eldeki verilerin şu hâlde yetersiz olması sebebiyle bu iki gazelin tam olarak kime ait olduğu bilinmemektedir.

2.5.1. Şiirleri Üzerine Değerlendirmeler

Fakîrî sade, açık ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Şiirlerinde girift teşbih ve karmaşık hayaller bulunmayan şair hemen tüm şiirlerinde Osmanlı şiirinde yaygın olan metaforlara yer vermiştir:

*Sen gidelden her gece ey mäh-ı tabān şöyle bil
Halkı uyutmaz benüm āh u fiğānum bir nefes*

[=Ey parlayan ay, şöyle bil ki sen gittiğinden beri her gece benim feryat ve figanım halkı bir an uyutmaz!]

*Sırr-ı 'ışkı şüfi-i nā-cinse izhār étme kim
Müşkil olur eylemek bir kişi azdād ile bahş*

[=Aşk sırrını cinsi bozuk sofuya açma. Zira bir kişinin zıt olanla sohbet etmesi zor olur.]

Fakîrî, aşağıdaki beyitte *Ferhâd u Şîrîn* hikâyesine telmihte bulunmuştur. Bilindiği üzere Şîrîn'in vefat haberini alan Ferhâd havaya attığı külüngünün altına boynunu getirmek suretiyle intihar etmiştir. Fakîrî'ye göre Ferhâd aşk sırrını ifşa ettiği için cezalandırılmıştır. Ferhâd ektiğini biçmiştir...

*Sırr-ı 'ışkı  llere fâş  td gi'c n Kühken
Ol del n n  td gi dokund   hir başına*

[=K hken (Ferhat), aşk sırrını herkese yaydığı için o delinin ettiği en sonunda başına geldi.]

Fakîrî “*D mez z kimseye bu mülk-i bel  içre bel /ölürüz dirilir z dünyede ğayret k liyuz*” diyecek kadar azade ve dünyaya aldırışsızdır:

*Fakr ile fahr eylerüz K r na taqlid  tmez z
S lik-i r h-ı Res l z m lik-i m l olmazuz*

[=Fakirlikle  v n r z, Karun'a benzemeye  alışmayız. Resul yolunun yolcusuyuz, mal sahibi olmayız.]

Fakîrî'nin Kur'an ve Hadis ilmiyle birlikte medrese kültürüne aşına olduğu Şiirlerinde görülmekte olup  şık  elebi'nin “s hte” ifadesi bunu doğrular niteliktedir. Çalışmada yer alan ‘nasihat- miz’ bir gazeli ezber yapmakla alakalıdır:

* alib-i 'ilm olana olmaz 'az b ezberlemek
Bilmiş ol  der kişiyi k m-y b ezberlemek*

Hayatın inceliklerinden ve zevklerinden haberdar, dışa dönük rintmeşrep bir yapıda olan Şair hezle, mizaha ve müstehcenliğe eğilimlidir:

*Boyar her gece ebr-i zülfini d d-ı siy humla
Fak r  olmak ister bu 'ar s-ı dehr oynaşum*

[=Ahımın siyah dumanışya her gece saçının bulutunu boyar. Ey Fak r  bu dünya gelini benim oynaşım olmak ister.]

Şair aynı zamanda söz ve ses tekrarlarına sık sık başvurarak Şiir içinde bir ahenk yaratmıştır:

*Gel  peyin seni ş hum şapa şap şap şapa şap
Dil-i v r numu m hum yapa yap yap yapa yap*

Haste-dilem belâ-keşem âh ne edem n'edem n'edem
Yakdı beni firâk u gam âh ne edem n'edem n'edem

matlalı gazelleri bunlara örnek verilebilir.

Fakîrî, Evliya Çelebi'nin aktardığı bilgiye göre “bedihe-gûy”luğu ile herkesçe bilinir hâle gelmiş iken akıllara niçin bir divan tertip etmediği sorusu gelmektedir. Hiçbir tezkirede, bibliyografik eserde veyahut kütüphane katalogunda divanı olduğuna dair bir kaydı olmayan şairin ya “ömrü vadeye küymemiş” ya da divan oluşturmak gibi bir niyet içinde hiç olmamıştır.

SONUÇ

16. yüzyıl şairlerinden Kalkandelenli Fakîrî, *Risâle-i Ta'rifât, Letâ'if, İstanbul Şhregizi* adlı eserlerle birlikte 100'den fazla şiiri günümüze ulaştırmış bir şairdir. Ölüm tarihi hakkında muhtelif rivayetlerin süregeldiği Fakîrî'nin H. 941/1534-35 tarihlerinde hayatta olduğu kesindir.

Şairin divançe oluşturacak kadar şiiri olmasına karşın şiirlerini toplama gayreti içinde olmadığı söylenilebilir. *PMN* ve *MN*'deki toplam 66 şiiri hariç çeşitli mecmualardan derlediğimiz bir murabbası, 46 gazeli, 8 matlası ve üç müfredi ile birlikte toplam 58 şiiri daha gün yüzüne çıkarılmıştır. Elbette bu sayılar şiirlerinin nihai sayısı değildir; daha fazla şiir mecmuasının taranmasıyla birlikte Fakîrî'ye ait başka şiirler de ortaya çıkacaktır.

Eserleri göz önüne alındığında Fakîrî'nin gözlem yeteneği güçlü kıvrak zekâlı bir kişi olduğu söylenilebilir. Şiirlerinde açık, anlaşılır bir dil kullanmış ve sade hayallere yer vermiştir. Diğer Rumelili şairler gibi azade, dünyaya aldırışsız bir tavır takınmış, samimi ve coşkulu şiirler söylemiştir. Şiirleri ‘âşıkane’ olmakla beraber ‘sûznâk’ değildir. Mizaha ve müstencenliğe düşkün olan şairin bu tarzı daha başka boyuta taşıdığı argo kelimelerle yazılmış şiirleri de mevcuttur.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, Namık (2017). *Riyazi Muhammed Efendi Riyâzü's-Şuara*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları (e-kitap). [Erişim tarihi: 16.06.2019]

AKBAYAR, Nuri (1996). *Mehmed Süreyya: Sicill-i Osmanî*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

AKDAĞ, Ülkü (2011). *Milli Kütüphane'deki 06 Hk 436 Numaralı Şiir Mecmuası*, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.

ALDEMİR, Duygu (2014). *Milli Kütüphane No. 1996' da Kayıtlı Mecmû'atü'l-Letâyif (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

ALTUN, Kudret (1997). *Tezkire-i Mucib (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Sözlük)*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

AMBROS, Edith Gülçin (1990). "The Letâ'if of Faqiri, Ottoman poet of the 16th century." *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* S. 80, ss. 59-78.

AMBROS, Edith Gülçin (1991). "An Ottoman laṭife of the 16th century" *Osmanlı Araştırmaları Dergisi = Journal of Ottoman Studies*, S. 11: ss. 25-34.

AMBROS, Edith Gülçin (1992). "Six lampoons out of Faqiri's Risâle-i ta'rîfât." *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* S. 82: 27-36.

AMBROS, Edith Gülçin (1998). "The Image in the 16th Century of Representatives of Science and Technology: Cameos By the Ottoman Poet Fakîrî", *Essays on Ottoman Civilization in =Archív Orientalní*, Supplementa VIII, (Proceeding of the XIIth Congress of the CIEPO, Praha 1996), Praha 1998.

AMBROS, Edith Gülçin (2015). *Life, Love and Laughter: In Search of The Ottomans' Lost Poetic Language*, İstanbul: The Isis Press.

AMBROS, Edith Gülçin vd. (1998). "Von dichtern, elefanten und oliven." *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* S. 88: 51-64.

ARSLAN, Mehmet (2012). *Sâkî-nâmeler*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.

AYAN, Hüseyin (2014). *Nesîmî: Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

CANIM, Rıdvan (2000). *Latîfî Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratu'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

ÇELİK, Büşra (2015). *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1969'da Kayıtlı Mecmû'a-ı Eş'âr (vr. 1-168) (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi.

ÇELİK, Büşra ve KILIÇ, Muzaffer (2018). *Derzi-zâde 'Ulvi Divân*, İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları.

- DANKOFF, Robert vd. (2011). *Evlîya Çelebi Seyahatnamesi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- DOKUMACI, Neslihan (2017). *Hüdâyî Efendi 1313 Numaralı Mecmû'a-ı Eş'âr (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi.
- EROL, Muhlis (2019). *Mecmû'a-i Eş'âr (06 Mîl Yz A 4228/2): İnceleme, Metin Ve Mestap'a Göre Tasnif*, Yüksek Lisans Tezi, Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi.
- EVECEN, Doğan (2011). *17. Yüzyıldan Üç Mecmua-ı Eş'âr*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- GIYNAŞ, Kamil Ali (2014). *Pervâne Bey Mecmuası*, Eskişehir: Akademik Kitaplar Yayınları.
- GÖK, Taner (2016). "Fakîrî'nin İstanbul Şehrengizi" *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, S. 21, ss. 233-282.
- GÜNEŞ, Hasan Ali (2015). *Mecmûa-i Eş'âr (Houghton Ktp. Ms Turk 59) İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- İNALCIK, Halil (2014). *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- KALYON, Abuzer (2011). *Peşteli Hisâlî Metâlî'ü'n – Nezâ'ir (II. Cilt) İnceleme - Metin*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- KAYA, Bilge (2003). *Hisâlî: Hayatı-Eserleri ve Metâlîü'Nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- KILIÇ, Filiz (2010). *Âşık Çelebi Meşâ'irü's-Şu'arâ (İnceleme-Metin)*, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir (1963). *Saz Şîri Antolojisi*, Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- KÖKSAL, M. Fatih (2017). *Edirneli Nazmî: Mecma'u'n-Nezâ'ir*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları (e-kitap). [Erişim tarihi: 16.06.2019]
- KÖPRÜLÜ-ZÂDE, Mehmet Fuad (1926). "Onuncu Asır Hayatına Ait Vesikalar", *Hayat Mecmuası*, C. 1, S. 2, ss. 22-23.

LEVEND, Agah Sırrı (1958). *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul*, İstanbul: İstanbul Fetih Derneği, İstanbul Enstitüsü Yay.

REDHOUSE, Sir James W. (2006). *A Turkish And English Lexicon*, İstanbul: Çağrı Yayınları.

SOHRWEIDE, Hanna (1981). *Türkische Handschriften*, Wiesbaden, Band XIII, 5, nr. 283.

SUNGURHAN, Aysun (2017a). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şu'arâ*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları (e-kitap). [Erişim tarihi: 16.06.2019]

SUNGURHAN, Aysun (2017b). *Mustafa (Carullahzâde) Beyânî Tezkiresi (Tezkiretü's-Şu'arâ) Mustafa (Carullahzâde)*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları (e-kitap). [Erişim tarihi: 16.06.2019]

TARLAN, Ali Nihat (1992). *Necatî Beg Divanı*, Ankara: Akçağ Yayınları.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (Tarihsiz). *Osmanlı Tarihi II. Cilt*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Yılmaz, Kâşif (1977). *Şehrengîz-i Fakîrî – Risâle-i Ta'rifât*. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

YILMAZ, Kâşif (1993). “Fakîrî'nin Kanûnî'ye Sunduğu Risâle-i Ta'rifât Adlı Eserinin Kültür ve Medeniyet Tarihimiz Açısından Önemi”, *Yedi İklim*, S: 42: ss. 44-46.

YILMAZ, Kaşif (1995). “Fakîrî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C: 12, ss. 131-132.

_____. *Mecmû'a-i Eş'âr*, Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, Hüdayi Efendi Bölümü, No. 1313, vr. 52.

_____. *Mecmû'a*, Harvard Üniversitesi, Houghton Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar Bölümü, No. 59, vr. 93.

_____. *Mecmû'a*, Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Hazine Bölümü, No. H. 1067, vr. 146.

_____. *Mecmû'a*, Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Revan Bölümü, No. R. 1969, vr. 164.

_____. *Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id*, Ankara Milli Kütüphane, Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Bölümü, No. 06 Hk 436, vr. 72.

_____. *Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id*, Süleymaniye Kütüphanesi, Ali Nihat Tarlan Bölümü, No. 34 Sü-Tarlan 68, vr. 56.

_____. *Mecmû'a-i Eş'âr*, Ankara Milli Kütüphane, Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Bölümü, No. 06 Hk 110, vr. 168.

_____. *Mecmû'a-i Eş'âr*, Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Bölümü, No. 06 Mil Yz A 4228/2, vr. 74.

_____. *Mecmû'a-i Eş'âr*, Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Bölümü, No. 06 Mil Yz A 715: 102r.

_____. *Mecmû'a-i Eş'âr*, Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Bölümü, 06 Mil Yz A 2299: 31r.

_____. *Mecmû'a-i Eş'âr*, Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Bölümü, No. 06 Mil Yz A 2552, vr. 82.

_____. *Mecmû'a-i Eş'âr*, Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Bölümü, 06 Mil Yz A 8080/2: 51r.

_____. *Mecmû'a-i Eş'âr*, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar Bölümü, No. 387, vr. 55.

_____. *Mecmû'atü'l-Letâ'if ve Sandukatü'l-Ma'ârif*, Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Bölümü, No. 06 Mil Yz A 1996, vr. 59.

_____. *Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id*, Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Bölümü, No. 06 Mil Yz A 547/1: 109v.

_____. *Şiir Mecmuası*, İBB Atatürk Kitaplığı, Yazma Eserler Bölümü, No. Bl_Yz_K_1565, vr. 127.

_____. *Mecmû'atür'r-Resâ'il*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar Bölümü, No. 4097, vr. 58v.

_____. (1979). "Fakîrî" Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 33, s. 15.

METİN**FAKİRİ'NİN ŞİİRLERİ****Murabba**

1.

*Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -*

I

1. Üstüme dön raħm édüp ey çarħ-ı ser-gerdān baña
2. Ağla ağla durmayup ey dīde-i giryān baña
3. Derd ile āh eylesem 'ayb étmeñüz yārān baña
4. Her zamān bir yār hecrin gösterür devrān baña

II

1. Şaldı şabrum kişverine 'asker-i ğamdan sipāh
2. Kara baħtum gibi étđi ħalka-i kıblem siyāh
3. Bilmezem ne şüret ile dehr mir'ātinden āh
4. Her zamān bir yār hecrin gösterür devrān baña

III

1. N'ola ger ğam meclisinde iñlesem kınün gibi
2. Devr içinde döne döne ağlasam gerdün gibi
3. Vādī-i derd ü belāda āh kim Mecnün gibi
4. Her zamān bir yār hecrin gösterür devrān baña

IV

1. Şem'veş yansa başumda n'ola her şeb nār-ı ğam
2. Sāğar-ı saħbā gibi kınlar yudarsam dem-be-dem
3. Bilmezem yā Rab bu derd ile nic'édem n'eyleyem
4. Her zamān bir yār hecrin gösterür devrān baña

¹¹ R. 1969: 126r.

Fakiri.

V

1. Eşk-i ğamla gitmedi āyīne-i dilden ğubār
2. Her nefes bir dürlü şüret gösterür bu rûzgār
3. Ey **Fakīri** kanlar aĝlarsam yèridür lālevār
4. Her zamān bir yār hecrin gösterür devrān baña

GAZELLER**1.**

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. Berg-i gül kim sāye şalmış kākül-i miskīn aña
Nice 'aşık olmasun her bülbul-i miskīn aña
2. Bāĝ-ı hüsn içinde bir naḥl-i dil-ārādur boyuñ
Nāzdan mīve bitürmiş ḥande-i şīrīn aña
3. Şöyle dil-teng oldu ğonce ḥasret-i la'lüñle kim
Berg-i gül bister olupdur ḥārılar bālīn aña
4. Ḥasret-i mihr-i ruḥuñla sūz-ı āhum 'ālemi
Nār u nūr éderdi yaşum vèrmese teskīn aña
5. Merve ḥaqqı Ka'be-i kūyuñ şafā-yı rūḥdur
Édemez biñ sa'y éderse zāhid-i ḥod-bīn [aña]
6. Bezm-ĝāh-ı kadrüñ eyvānında ey ḥüsn-i ḥasen
Çarḥ sākī ü güneşdür sāĝar-ı zerrīn aña
7. Vaşf-ı la'lüñi **Fakīri** dilde tekrār eylese
Rūḥ-ı Kudsī eyleye biñ şevk ile taḥsīn aña

¹² R. 1969: 23v; Tarlan 68: 3r.

Velehu.

2.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. Gel öpeyin seni şāhum şapa şap şapa şap
Dil-i vīrānumı māhum yapa yap yap yap yap
2. Beni dā‘im saña yavuzlayanuñ başlarını
Ayağın altına alup depe dep dep depe dep
3. Güzel Allāhı severseñ gül-i vaşluñ şuyını
Bu ciger āteşi üzre sepe sep sepe sep
4. Yiter ağlatdı felek hecrüñle ey yüzi gül
Yine ser-keşlik edersin t̄apa t̄ap t̄ap t̄apa t̄ap
5. Ey **Fakiri** n'ola dērseñ yolına eyle nişār
Cān u dilden yaña vardur hepe hep hep hepe hep

3.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. Fenn-i ‘ışk içre edersem n'ola Ferhād ile baḥs
Kābil-i şāgird olanlar eder üstād ile baḥs
2. Şāh-ı ḥüsn olduñ kul étdüñ kendüñe ser-keşleri
Kaddüñ eylerse yèridür serv-i āzād ile baḥs
3. Kāmetüñe nisbet artuḡdur dèyü şāḡ-ı çenār
‘Ar‘ar u serv [ü] şanavber étdi şimşād ile baḥs

¹³ Houghton MS Turk 59: 91v.

Fakiri.

¹⁴ R. 1969: 23v.

Fakiri fermāyed.

4. Sırr-ı ışkı ŝüfî-i nâ-cinse izhâr étme kim
Müşkil olur eylemek bir kişi azdâd ile baĝ
5. Dâdumı vèrmez **Fakîrî** dâd elinden dilberüñ
Dadı yokdur eyleme bi'llâh bî-dâd ile baĝ

4.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + -

1. Ğâlibâ la'lûnden érse kût-ı rûĝ
Tevbe étmezdi mey-i nâba naŝûĝ
2. Ebr-i zülfüñ ħasretiyle uŝta ben
Ger koparmazsa gözüm tûfân-ı Nûĝ
3. Muşhaf-ı ħaddüñe zülfüñ kayd-ı ŝaĝ
Metn-i ħüsnüñe ħaţuñ yazmıŝ ŝürûĝ
4. Ten ħiŝârı kayd-ı bend-i cân idi
Ĥamdü'llilâh érdi tîĝuñdan fütûĝ
5. Rüşen olmazdı sarâyı gön'lümün
Ey **Fakîrî** olmasa câm-ı ŝabûĝ

¹⁵ Tarlan 68: 30v.

Fakîrî.

Bu gazel Derzi-zâde Ulvî'nin Dîvân'ında 72. gazel olarak yer almaktadır (Çelik ve Kılıç, 2018: 359)

5.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Şāneden oldukça ol zülf-i mu'anber şāh şāh
Pençe-i reşk ile gögsin sünbül eyler şāh şāh
2. Ne siyeh-baht u perīşān rūzgārum var imiş
Zülf-i dilber pīç pīç ü sünbül-i ter şāh şāh
3. Serve 'ar'ar kıddüñi beñzer dēmiş gülzārda
Eyledi ol reşk ile bağrın şānavber şāh şāh
4. Öykinürdi zülfüñe sünbüller olsa misk-bū
Beñzedürdüm kıddüñe olmasa 'ar'ar şāh şāh
5. Şerha şerha yārelerle sūz-ı sīnem āh āh
Pāre pāre ēdeyin çün dilber ister şāh şāh
6. Tal'at-ı āh ile tezyīn ētmek içün sīnemi
Kānlu kānlu dāğ ile yakdum elifler şāh şāh
7. Ey **Fakiri** ol boyı serv-i revānuñ yādına
Eyledüm bāğ-ı vücūdumı ser-ā-ser şāh şāh

6.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Bir kıadeh meyle güzeller yañağı gül gül olur
'Aşık-ı haste-dil içdükçe veli bülbül olur

¹⁶ Atatürk K. 1565: 35v.

Ez-ān Fakiri.

¹⁷ R. 1969: 23v.

Velehu.

2. Bir nefes gitmese dilden n'ola la'lüñ şekeri
Çünkü eglencesi rind olanuñ ekşer mül olur
3. Çeşm [ü] zülfüñ hevesiyle ger ölem haşre degin
Kabrüm üstinde biten nergis ile sünbül olur
4. Nice āb u nice āteş nice bād u nice hāk
'Aşkuñ cüz'-i vücūdı ki bir avuç kül olur
5. Mısr-ı 'izzetde **Fakiri** n'ola sultān olsa
Her ki ol Yūsuf-ı gül-çihreye varur kul olur

7.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + -

1. Çeşm ü müjgānum devāt u hāmedür
Ser-nüviştüm yāra fūrkat-nāmedür
2. Cism-i zerdüm dāğ-ı hūnünüm benüm
Bir şaru altun beneklü cāmedür
3. Cān yèdürsek n'ola çeşm ü la'line
Meylümüz çün sükker ü bādāmadur
4. Kışsa-i 'ışkuñda üşdi derd ü gam
Başumuza bir büyük hengāmedür
5. Ey **Fakiri** meylümüz bülbül gibi
Ol lebi gönçe dahı gül-fāmadur

¹⁸ R. 1969: 79r.

Fakiri fermāyed.

8.

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. Şeh-i 'ışkam benüm menzilgehüm milket-i gurbetdür
'Alemler âteş-i âhum figānum kūs-ı rihletdür
2. Erişdi bahşış-i nev-rüz-ı sultānī ki her nergis
Çemen eţfāline altun beneklü taze hil'atdür
3. Eşigün şöyle zeyn êtdüm tütüyā-yı sirişkümle
K'aña nisbet felek şāhā hemān bir sikke şüretdür
4. Hayāl-i hāl-i ruhsāruñ gamıyla çeşmüm içinde
Degüldür merdüm-i didem görinen dāğ-ı hasretdür
5. Hayāl-i zülf ü ebrūsı **Fakiri** şafha-i dilde
Yazılmış dāl-i devletle muhaqqak rā-i rahmetdür

9.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Cism-i zerdümi gören zerrin kabā geymiş şanur
Pādişehler hil'atini bir gedā geymiş şanur
2. Cennet-i ruhsār içinde mār-ı zülfini gören
Kaşd-ı genc-i hüsne bir şeb-rev kara geymiş şanur
3. Māh-ı tābānı şafağ altında gördükçe gönül
Kırmızı takyāsını nūr-ı Hudā geymiş şanur

¹⁹ R. 1969: 79r.

Velehu eyzan.

²⁰ R. 1969: 89r.

4. Yine dāğ ile görüp bu sīne-i ‘uṣṣāķını
Tekye-i ğamda ҡalenderler ‘abā ğeymiş ŗanur
5. Ża‘f-ı cānumdan **Faķiri** naķş-ı pehlümü ğören
Künc-i ğamda bir mücerred būriyā ğeymiş ŗanur

10.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Muzārī – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. Dil ‘andelibi āyet-i hüsünüñ revān oķur
Bir tıfl-ı Rūmidür ŗanasın *Gūlsitān* oķur
2. Efkār-ı hadd ü haṭṭuñ ile rūz u ŗeb ğöñül
Ğam mektebinde *sūre-i Nūr* u *Duĥān* oķur
3. Dil sen perīyi da‘vet eder gibi ey melek
Haṭṭ-ı lebünüñ nüŗa-i ta‘vid-i cān oķur
4. Vaŗlına ermeden ruķı devrinde ey dirig
Hecr āyetini ol haṭṭ-ı ‘anber-feŗān oķur
5. Bir tūtidür ki bezme ŗekerler niŗār eder
ŗi‘r-i **Faķiri**yi kaçan ol dil-sitān oķur

11.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. Leblerüñ üzre ki haṭṭuñ sūre-i *Keŗŗer* yazar
Hāl-i müŗġinüñ o haṭṭ-ı nokķa-i ‘anber yazar

²¹ R. 1969: 90r.

Faķiri fermāyed.

²² R. 1969: 90r.

Velehu.

2. Kıl kalemlerle beyāz-ı hüsniyi zeyn eylemiş
Kātib-i zūlfūn cefā mecmū'asın beñzer yazar
3. Mā-cerā-yı eşk-i çeşmümi saña 'arz étmege
Merdüm-i dīdem dem-ā-dem sürh ile defter yazar
4. Dem-be-dem sen lāle-ruh vaşında ey sīmīn-beden
Kātib-i eşküm benüm sürh ile levh-i zer yazar
5. Āferīn tab'-ı **Fakīriye** ki vaş-ı hüsniyi
Ey yüzi gül levh-i cāna şu gibi ezber yazar

12.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Kātlüme ğamzelerün hancer-i bürrān götürür
Korçaram bir gün anı iki gözüm kan götürür
2. Her yaña çapma şehā nāz semendine binüp
N'ola hayvān ise ey rūh-ı revān cān götürür
3. Bende oldı saña hep ins ü melek cinn ü perī
Var ise la'l-i lebün mühr-i Süleymān götürür
4. Eksük étme sitem ü zulmüni bizden cānā
Her ne cevreyler iseñ bu dil-i nālān götürür
5. Ğarq-ı hūn olalı müjgān-ı **Fakīri** güyā
Merdüm-i dīdeleri pençe-i mercān götürür

²³ R. 1969: 126r.

Fakīri.

13.

Mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün mefā 'ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. Güzellik nev-bahārında cemālün hūb u zībādur
İgende ğarre olma bülbüle ey gül bu dünyādur
2. Yine cūş u hūrūş étdi delürdi bu delü gönüm
Benüm 'ömrüm beni şeydā eden zülf-i semen-sādur
3. Görüp gülzār-ı küyında ğad-i nev-restesin anuñ
Yañılup gülbün-i gülşen şanursañ serv-i bālādur
4. Güneş gibi benüm māhum yaluñuz 'ālemi seyr ét
Ki düşsün zerreveş üftādeler yanuñca ra'nādur
5. Belā mevci cihānı ğarka vërse tañ degül ey dil
Fakīrinün gözi yaşı yeñilmez şanki deryādur

14.

Fe 'ilātün mefā 'ilün fe 'ilün

Hafif + + -- / + - + - / + + -

1. Dil-rübālar gedāya vërmezler
Şanma kim mā-'adāya vërmezler
2. Yādlara gūşe gūşe vërürler
Āh kim āşnāya vërmezler
3. Sīm-i eşkümi hīçe şaymazlar
G**lerin yok bahāya vërmezler

²⁴ H. 1067: 66b.

1a "Güzellik" ve "nev-bahār" kelimelerinde takdim-tehir işareti vardır.

²⁵ H. 1067: 118v.

4. Şüfi hîç şakaluña atmazlar
G**ler ehl-i riyāya vèrmezler
5. Ey **Fakîrî** vèrürler èllere lîk
Âh ben mübtelāya vèrmezler
6. Hele bu yèr püserleri şimdi
Degme bir kırnayaya vèrmezler
7. Müşkili çiftesine girmekdür
Şanma bunlar şıraya vèrmezler

15.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + -

1. Gerçi g**üñ k*rüme işler geçer
Lîk k*rüm aña hoş işler geçer
2. Çala çala ezgine döndi kuşum
K*rümüz de başka bir mihter geçer
3. Tu dèyince ey kaşı yā g**üne
Hiç ilmez tîr-i k*rüm tîz geçer
4. Görmez oldı g**-i dildârı kuşum
Dostlar aylar gelür yıllar geçer
5. Kaşbe-zen dünyāya baş egmez kuşum
Ey **Fakîrî** ol da başka er geçer

²⁶ H. 1067: 118v.

16.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. Sensüz ey rūḥ-ı revān sīnede cān eglenmez
Bir yaña olsa eger iki cihān eglenmez
2. Ҙafes-i tende fiḡān étse n'ola bülbül-i dil
Sensüzün ey yüzi gül ḡonce-dehān eglenmez
3. Ҙasret-i kāmēt ü ebrūñ ile җan aḡlayuban
Dem olur göz yaşı dīdemde bir ān eglenmez
4. Ҙāmēt-i serv-i ser-efrāzuña dīvāne olup
Kendüden gidüp aḡar āb-ı revān eglenmez
5. Eglenür her kişi bir lu‘b ile dünyāda velī
Ey **Fakīri** dil-i āvāre hemān eglenmez

17.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. Şanma ey zāhid bizi māl ile şehvet җuliyuz
Dār-ı dünyāda hemān ‘ışḡ u maḡabbet җuliyuz
2. Demezüz kimseye bu mülk-i belā içre belī
Ölürüz dirilirüz dünyede ḡayret җuliyuz
3. N'ola baş egmez isek işbu yalancı dehre
Şubḡ-ı şādıḡ gibi devr içre şadāḡat җuliyuz

²⁷ R. 1969: 89v.

Fakīri.

²⁸ Tarlan 68: 56r.

Fakīri.

4. Biz dağı pādişeh-i mülk-i ma‘ānī geçerüz
Ma‘rifet ‘āşıkıyuz ya‘ni zarāfet kıliyuz
5. Ey **Fakiri** bir iki ‘āşık-ı āzādelerüz
Ya‘ni bir pādişeh-i mülk-i melāhat kıliyuz

18.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘İlm ile ma‘nī yüzinde kāşifü‘l-esrārsız
Ma‘rifet bāğında sizler çünki ber-ğürdārsız
2. Tālib-i rāh-ı ğazāda vāriş-i ‘ilm-i Resūl
Ma‘rifet baħrinde şimdi bir dūr-i şehvārsız
3. Hāşılı zāt-ı şerifün baħşışı bir dānedür
K‘ilm ile şimdi felek-rif‘at melek-miğdārsız
4. Ey Süleymān-ı zamān rahm eylegil ben mūruña
Kim kabūl u redd içinde şimdi siz muğtārsız
5. Hāşe kim āyine-i ğalbünde jeng-i gil ola
Tūti-i tab‘ ile siz kim bir şeker-ğüftārsız
6. Dest-ğir ol al **Fakiri** bendeñün gönlin ele
Kim ezelden ol ğarib üftādeyem dildārsız

²⁹ 06 Hk 436: 34v.

19.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Olıma cānā çü sensüz tende cānum bir nefes
Baña kıyma benden ayru olma cānum bir nefes
2. Sāye-i luṭfuṇda bir dem mürde-dil bulsun ḥayāt
Sāye şal luṭf ét gel ey serv-i revānum bir nefes
3. Sen gidelden her gece ey māh-ı tābān şöyle bil
Ḥalkı uyutmaz benüm āh u fiğānum bir nefes
4. Şaḳlar idüm āteş-i 'ışkuṇı sīnemde velī
Fāş éder tırılmaz aḳar eşk-i revānum bir nefes
5. Ḥasretünden bu **Fakīrī** ey şanem key ḥastedür
Tiz yėtiş bi'llāh gel kim ḳaldı cānum bir nefes

20.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Gözün bimār olaldan Rūma sultān ḥaṭṭ u ḥāl olmış
Dirīgā bir iki Hindū şeh-i Mışr-ı cemāl olmış
2. Dehānuñ üzre zülfüñüñ geçer yoḳluğ ile 'ömri
Miyānuñ bir kıla ḳādir degül ğamdan ḥayāl [olmuş]
3. Ḳara baḥtum gibi dā'im yeler oñmaz meger sāyeñ
Hevā-yı serv-ḳadün ile ki böyle pāymāl [olmuş]

³⁰ Tarlan 68: 56v.

Fakīrī.

³¹ R. 1969: 24r.

Velehu eyzan.

4. Şıyaldan kelle-i Mecnūnı seng-i miḥnet-i devrān
Seg-i kūyına Leylinūñ ūikeste bir sifāl olmuş
5. **Fakiri** yine sevdā-yı ser-i zūlf-i siyāhuñla
Benüm ‘ömrüm ‘aceb āşūfte vü şūrīde-ḥāl [olmuş]

21.

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Muzārī’ -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Ol ḡamze-kār dilber-i şūḥ-ı cihān imiş
Åşüb-ı dehr-i fitne-i devr-i zamān imiş
2. ‘Işka kul olup eşigine yüz sürenlerūñ
Añ kim gedası pādişeh-i kāmran imiş
3. Maḡrūr olma ḥüsnüñe igende gül gibi
Cānā güzellügi bu cemālūñ bir ān imiş
4. Miḥnet şebinde cevr ü cefāsından ağlama
Şād ol dilā ki ol meh-i nev mihr-bān imiş
5. Eş‘arum içre lebleri vaşfın görüp nigār
Dedi **Fakiri** tūti-i şīrīn-zebān imiş

22.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Gūşe-i miḥnetde ḡaldum fūrḡatūñ pāyānı yok
Var ise ölmekden özge derdümūñ dermānı yok

³² H.1067: 67a.

³³ SÇ. 387: 20r.

2. Bi-müselmānlar ne çāre atı hayf oldu baa
Yıdı gnlm hānesin bir dīni yok īmānı yok
3. Gz yaşıyla nāledr cānā enīsi gnlmn
N'eyesn gurbetde aldı hem-dem [] arānı yok
4. Ğoncenn ne szi var glsende la'n amaa
addne [ykinmege] serv-i sehīnn cānı yok
5. Hey benm rh-ı revānum yolua cān vrmege
Dr imisin kim **Fairī** derd-mendn cānı yok

23.

Mefā'ln mefā'ln mefā'ln mefā'ln

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. Efendim grmedm ğayrı cemāle byle parlāklık
Ne bu sendeki parlāklık o ryında yuvarlāklık
2. Ruyından bs edem drken lebinde bir ayı aydum
Ta'accb eyledm lebde olur mı byle aymalık
3. Gzel gel terifn olsun buyur gel hānemz tenhā
N'olur bir kerrecik etse begm gnlde alalık
4. Raīb ol yāri gtrmi seyri tenhā o bā ire
Benm bī-hde dnyāda alıum sāde amalık
5. **Fairī** 'āıı alpāre-i cevrnle oynatdu
Btn dnyāyı oynatdu ne bu sendeki oynalık

³⁴ 06 Mil Yz A 2299: 31r.
2a Vezin aksamaktadır.
3a Vezin aksamaktadır.
4a Vezin aksamaktadır.

24.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. Tālib-i 'ilm olana olmaz 'azāb ezberlemek
Bilmiş ol éder kişiyi kām-yāb ezberlemek
2. Ger dilersen olasıñ şāhib-fünûnı 'ālemün
Saña her fenden gerekdür bir kitāb ezberlemek
3. Çün me'ānī baħrine cüz' oldı elfāz ile hať
Yazup okıyañ éder ref'-i hicāb ezberlemek
4. Döne döne yan yakıl tekrār ét dersünı
Koma elden kim éde baħruñ kebāb ezberlemek
5. Dut **Fakir**ünün sözün haħdur eyā tālib seni
Éder aħrān ortasında āftāb ezberlemek

25.

Mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün

Muzārī' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. Hammāma girdi nāz ile bir sīm-ten güzel
Dense laťif ü hūb s**i vü beden güzel
2. Gül ruħları egerçi leťāfetde kem degül
İllā ki ğonce b***gi ğod cümleden güzel
3. 'Ummān içinde ol g**-i ter-nāzüki bugün
Aħum yelinden açılādüşdi igen güzel

³⁵ 06 HK 110: 72r.

4a Vezin aksamaktadır.

³⁶ H. 1067: 118v.

4. Ölmez cihānda ölürse dahı acımaz
‘Ömrinde şevk ile seni bir kez s**en güzel
5. K*rüm **Faķiri** bülbül olur uçmağa turur
Ėonce b***gin açsa o gül-pirehen güzel

26.

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. Maħabbet bī-sütünıdır benüm bu oñmaduķ başum
Olupdur tīşe-i Ferhād-ı bī-dil ĥusrevā ķaşum
2. Başum alup ‘adem mülkine varmağa dehānuñ‘çün
Elümde cür‘a-i cām-ı maħabbetdür ayakdaşum
3. Delüķanlılık édüp her yaña aķar yetim-i eşk
Gözümden çıkdı ol demden berü nemdür benüm yaşum
4. Dür-i eşkini ĥarc etmekle érdi la‘l-i dildāra
‘Aceb kån deldi bilürse benüm çeşm-i güher-pāşum
5. Boyar her gece ebr-i zülfini dūd-ı siyāhumla
Faķiri olmaķ ister bu ‘arūs-ı dehr oynaşum

³⁷ R. 1969: 24r.

Velehu.

27.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Muzârî -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Vaşf-ı lebinde dilberümün bir haber dedüm
Ğâyet laîf ü nâzûk ü şîrîn-ter dedüm
2. Dildâr için şoran dile senden ne gizleyem
Dilber eline giricek öper kuçar dedüm
3. Bir yâr şordı tîr-i kazâdan ne çekdi dil
Bir kaşı yâ cefâsını her gün çeker dedüm
4. 'İşkuñ ne şekle koydı beni bilmege hemân
Göster cemâlün âyînesin bir nazâr dedüm
5. Ben ne dedüm **Fakîri** kuluñ'çün be hey güzel
Sen pâdişâh-ı hüsni nihâyet sever dedüm

28.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ka'be-i küyuñda cân vèrmek şafâdur sevdüğüm
'İd-i vaşluñdan ğarâz bir merhabâdur sevdüğüm
2. Gözlerümden ğâfil olma seyl-i eşkümden şakın
Bilürem 'ilme'l-yaqîn 'ayn-ı belâdur sevdüğüm
3. Başdan ayağa cefâ dōken gibi her-câydür (?)
Âh kim dünyâ gibi bir bî-vefâdur sevdüğüm

³⁸ R. 1969: 27r.

Fakîri fermâyed.

³⁹ R. 1969: 89v.

Fakîri fermâyed.

ğâfil: ğarîb R. 1969.

4. Gün gibi rüşen degül midür ne lâzımdur delil
Pertev-i âyine-i nür-ı Hudâdur sevdüğüm
5. Olma bî-gâne teraḥḥum kıl **Fakîri** bendeñe
Kim ezelden işkuñ ile âşinâdur sevdüğüm

29.

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. Begüm ḥüsnüñ zamânıdur öpül 'ömrüm kuçul 'ömrüm
Güzellik çünki fânîdür öpül 'ömrüm kuçul 'ömrüm
2. Öpülmekden çü kan olmaz kuçulmağdan ziyân [olmaz]
Güzellik cavidân olmaz öpül ömrüm kuçul 'ömrüm
3. Öpülmek bir melâḥatdür kuçulmak ḥod sa'âdetdür
Bilürsün buse 'âdetdür öpül 'ömrüm kuçul 'ömrüm
4. Geçer kalmaz zamândur bu güneş gibi 'ıyândur bu
Vefası yok cihândur bu öpül 'ömrüm kuçul 'ömrüm
5. Bakup ḳadd-i bülendüñe nazar kıl kendü kendüñe
Fakîri derdmendüñe öpül 'ömrüm kuçul 'ömrüm

⁴⁰ 06 HK 110: 72r.

Fakîri.

Bu gazel Necâtî Beg Divân'ında 354. gazel olarak yer almaktadır (Tarlan, 1992: 308).
5a bakup: yâ ḳaddüñe 06 HK 110.

30.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Géceler tā şubha dek feryād u zārum var benüm
İşkuñ ile şimdi haylî iştihārum var benüm
2. Gülşen-i cennetde bitmiş bir nihāl-i tāzedür
Dağı gözler görmedük bir gül-izārum var benüm
3. Bir leb[i] gonce yüzi gül saçı sünbül lāle-ruḥ
Bir kıyāmet serv-kāmet ğamze-kārum var benüm
4. Lebleri vaşında nazmum bir içim şudur hemān
Gör ne nāzük-ṭab' u lafz-ı ābdārum var benüm
5. Cennetün hürilerün añmañ **Fakiri** baña kim
İki dünyāya deger bir şive-kārum var benüm

31.

Müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün

Recez - + + - / + - + - / - + + - / + - + -

1. Haste-dilem belā-keşem āh ne edem n'edem n'edem
Yağdı beni firāk u ğam āh ne edem n'edem n'edem

⁴¹ HS. 1313: 31v; 06 Mil Yz A 547/1: 109v.

1a şubha: şubḥ HS.

2a bitmiş: bitmez HS.

5a añmañ: añma HS.

⁴² 06 Mil Yz A 4228/2: 51r.

3b Vezin aksamaktadır.

5a Ben ki bugün Fakiriyem bendelerün haķiriyem: Gerçi bugün Nesimiyem Hāşimiyem Kureşiyem 06 Mil Yz A 4228/2: 51r. *Latifi Tezkiresi*'nde sadece matla beyti yazan bu gazel *Nesimi Divanı*'nda bulunmamaktadır (Ayan: 2014).

2. Hasret ile akar yaşum yandı yine içüm taşum
Âh ile nâledür işüm âh ne edem n'edem n'edem
3. Yağdı beni çü hasretün fūrkat ü kan-ı rahmetün (?)
Olmazsa ger 'ināyetün âh ne edem n'edem n'edem
4. Hecr ile yandı bu ciger derd ile cānda kıldı eşer
Şabr gerek yaḥod sefer âh ne edem n'edem n'edem
5. Ben ki bugün **Fakīri**em bendelerün ḥaḳīriem
Bir şanemün esīriem âh ne edem n'edem n'edem

32.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Gülşen-i ḥüsnin ki dildār etdi kāküllerle zeyn
Güiyā bağ-ı İremdür oldı sünbüllerle zeyn
2. Ḥaṭṭ-ı 'anber-bārlarla gerden-i simin-i yār
Şanasın kāfurdur kim oldı fülfüllerle zeyn
3. Çeşm-i pür-eşkümler cānā 'aks-i ruḥsāruñ senün
Şişe-i pür-ābdur olmuş ḳaranfüllerle zeyn
4. Bu iki çeşm-i pür-eşkümler şevḳ-i la'lünle senün
Bezm-i cāmda şişelerdür ola müller ile zeyn
5. Dāğ-ı ḥün ile cān vèrdi **Fakīri**-i derdmend
Édesiz bi'llāh mezārını kızıl güllerle zeyn

⁴³ R. 1969: 24r.

Velehu.

2a ḥaṭṭ: ḥār R. 1969.

3b olmuş: kim oliš R. 1969.

5a Vezin aksamaktadır.

33.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. Yandı odlara felek âteş-i sūzānumdan
Ra'd feryāda gelürse n'ola efgānumdan
2. Ölürem uğrama sīne[me] ey[ā] kaçış kemān
Tır-i ğamzeñ ki benüm geçse kaçan yanumdan
3. Gülşen-i bāğ-ı cihān içre bugün sāye gibi
Ayrı düşdüm meded ol serv-i hırāmānumdan
4. Şāh-ı ğam haymesidür sīnede ey lāle-‘izār
Görinen dāğ degül çāk-i girībānumdan
5. Ey **Fakiri** demidür miñnet ü ğam bezminde
Ağlayam fūrkat ile dīde-i giryānumdan

34.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. Gün yüzüne zūlf-i miskīnün niķāb etmek neden
Ben za‘ifün hālını dā‘im harāb etmek neden
2. Leblerüne dil-teşne olup dilberā her dem-be-dem
Gözlerümden dökilen kanı şarāb etmek neden

⁴⁴ Atatürk K. 1565: 59v.
2a Eksik kelime vardır.

Fakiri nazire.

⁴⁵ 06 Mil Yz A 3291: 20v.

Ġazel-i Fakiri.

3. Çeşm-i hüsnüñ dem-be-dem tığ-ı müjeñle bağrumı
Sine içre hecrüñ odıyla kebâb étmek neden
4. Ey yüzi gül lebi gönce kâmeti serv-i çemen
Derdle [beni] inledüp hem-çü rebâb étmek neden
5. Vaşluña érgür nigârâ 'aşıka rahm eylegil
Ol **Fakîre** nâr-ı hecrüñle 'azâb étmek neden

35.

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. Nâ-ehle vèren âfet-i devrânı s**em ben
'Uşşâkına rahm étmeyen oğlanı s**em ben
2. Bir yâr ile tenhâ düşicek meclis-i meyde
Engellik éden câhil ü nâ-dânı s**em ben
3. 'Uşşâka cefâ eyleye her gün s**e éller
Her gece anuñ gibi çatışkanı s**em ben
4. [...] olıcağ her gece bir gerdem-i sîme
Bu burma bıyıkda olan 'unvânı s**em ben
5. Geç geç gelüp ânide giden yâri **Fakîri**
Bir sen dahı ger olur iseñ anı s**em ben

⁴⁶ 06 Mil Yz A 715: 102r.
4a Eksik kelime vardır.

36.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fa‘lün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / --

1. Deme eşküni nazardan düşürüp nemdür bu
Bir zamân ola ki çok acıyasın demdür bu
2. Ol melek yüzlü nigāra n'ola cānlar vërsem
Ki peri-rūlar içinde ‘aceb ādemdür bu
3. Çeşm ü kıadd zūlf [ü] dehān olsa [n'ola] eglencem
Eglenür her kişi bir lu‘b ile ‘ālemdür bu
4. N'ola ger kıadd ü dehānuñı senüñ fikr étsem
Ey tabībüm ki dil-i haste [i]çün emdür bu
5. Āferin tab‘-ı selimine **Fakiri**nüñ kim
Şeh Süleymān zamānında müsellemdür bu

37.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. Başumuz hoş olalı zūlf-i semen-sālar ile
‘Ömrümüz geçdi bizüm bu kıuru sevdālar ile
2. Dāğ-ı hūn ile zeyin eylemişüz kıollarumuz
Bezmi zeyn étmege şāğ-ı gül-i hamrālar ile

⁴⁷ R. 1969: 24v.

Fakiri fermāyed.

5b Vezin aksamaktadır.

⁴⁸ R. 1969: 24v.

Fakiri fermāyed.

3. Bāğda medh ederüz gül gibi her gonce-lebi
Şi'r-i rengin okıyup bülbül-i güyâlar ile
4. Êtdi taħrîk çenârı yine gülşende nesim
K'el şalar rakşa girer serv-i dil-ârâlar ile
5. Ey **Fakîrî** leb-i şîrîni[ni] vaşf eyleyelüm
Berü gel ıř edelüm sükkeri helvâlar ile

38.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. 'Âşık olmuşlar-durur yârün gözine kaçına
Çeşmümün merdümleri girelden iki yaşına
2. Husrevâ sen cân-ı şîrîn terkini urmaz gönül
Kühken her kankı taş katısa ursun başına
3. Cân vèrelden sen lebi şîrîn [i]çün ey seng-dil
Tîşe-i Ferhâd diş biler mezârum taşına
4. Sırr-ı ışkı èllere fâş êtdügi'çün Kühken
Ol delünün êtdügi dokundu âhir başına
5. Ey **Fakîrî** ol şanem naqşını taşvîr eyleyen
Rûh-bağş êtmiş lebini âferîn naqqâşına

⁴⁹ R. 1969: 79r.

Velehu.

39.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + -

1. Çin-i zülfün 'anber-efşân eyleme
Hâl-i 'uşşâkı perişân eyleme
2. Gânzeler tîğın havâle eyleyüp
Hay efendüm hey begüm kan eyleme
3. Hasret-i zülfünle 'ömrüm ebrveş
Gözlerüm yaşını bārân eyleme
4. Ârzü-yı pây-büsuñla beni
Her nefes hâk ile yeksân eyleme
5. Ey **Fakîri** ağzını öpdüm deme
Yok yere kendüne bühtân eyleme

40.

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. Kara zülfiyle âl eyler kimerde
Beni şürîde-hâl eyler kimerde
2. Kaşın nünü gamıyla lâm-ı zülfün
Elif kaddümi dâl eyler kimerde
3. Güneş gibi toğup lufti yüzinden
O meh 'arz-ı cemâl eyler kimerde

⁵⁰ R. 1969: 79v.

Fakîri fermâyed.

⁵¹ R. 1969: 77v.

Velehu.

4. Vişāl-i ʿidine dāl olmağ için
Beni şekl-i hilāl eyler kimerde
5. Dehānuña çü yok çäre **Fakīrī**
Miyānuñı hayāl eyler kimerde

41.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. Yan başup tīguña ʿuşşākın girersün kanına
İki yüzlülük düşer toğrusı anuñ şânına
2. Tīğ-ı hūn-ālūduñuñ havfindan ey gonce-dehen
Hārlardan şāh-ı gül hancer taqınmış cānına
3. Tīr-i hūn-rīzini habs eyle zaħm-ı sīnede
Vēr boyun ey dil nigāruñ hancer-i bürrānına
4. Zūlm ile bī-dillerüñ kanın sürermiş yüzine
Nice kanlu demesünler tīğ-ı hūn-efşānına
5. Kılıç ile aldı dil mülkini tīğ-ı gamzesi
Ey **Fakīrī** soñra tevfiż etdi gam sultānına

⁵² R. 1969: 89r.

Velehu.

1a şânına: şāhına R.1969.

42.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. Hâlet-i 'ışkı añup nâle vü efgânum ile
Ağladum şubha degin dide-i giryânum ile
2. Germ olup yandugum için ruhi şevkiyle anuñ
Şem' dutuşdı gece sine-i süzânum ile
3. Devlet el vërmedi hayfâ ki bugün bayramda
Merhabâ edemedüm 'adl ıssı sulţânum ile
4. Bâğ-1 gamda ne revâdur ki kıala bülbül-i dil
Hârlar gül gibi seyr eyleye cânânum ile
5. Mâ-cerâ-yı gam-1 hecrini o meh çihremüzüñ
Ey **Fakiri** yüzüm üzre yazuban kıanum ile

43.

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzârî – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. Mecnün ki mülk-i mişnetde bir pâdişâh idi
Derd ü belâ vü gam aña hayl ü sipâh idi
2. Mecnün başında eyledi gam murğı âşiyân
Mülk-i belâda bir şeh-i şâhib-külâh idi

53 R. 1969: 90r.

Velehu.

54 R. 1969: 25r.

Fakiri fermâyed.

1a Vezin aksamaktadır.

5b Vezin aksamaktadır.

3. Mecnûn yanarken âteş-i 'ışka başında sen
Jülîde-mûyı şanma ki dūd-ı siyâh idi
4. Mecnûn mezarı üzre biten nergis ey gönül
Sevdâ-yı çeşm-i Leyli için şekl-i âh idi
5. Mecnûn teninde yer yer elifler **Fakîriyâ**
Her biri mülk-i mihnetde bir toğru râh idi

44.

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Muzârî -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Şâh-ı gülüñ işideli bülbül yasağını
Gülşen içinde başmadı gitdi ayağını
2. Mecnûn figâna başlayalı 'andelîbvâr
Gördi çemende luţf ile leylî otağını
3. Ey gün şıfatlu şevkuñ ile her gece mehüñ
Yağsa 'aceb mi âteş-i âhum çerâğını
4. Şol deñlü medh eyledi gonce dehân açup
Gülşen içinde bülbüle ol gül budâğını
5. Cân bülbülini şaldı ayağa **Fakîriyâ**
El üzre tutsa tañ mı o gül yüzlü zâğını

⁵⁵ 06 Mil Yz A 2552: 82v.

Fakîri.

45.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. Üste vèrüp cānını germ eylesün bāzārını
Göre sīm ü zerle alur dilberüñ ikrārını
2. Sīm-i eşkin rüy-ı zerdin harc édüp k*rüm benüm
Der-miyān étđi g**e hep dirhem ü dīnārını
3. 'Ac ayaklu taht-ı sīmīn üzre çıkar her gece
Özge sultāndur s**üm bilmez dahı miqdārını
4. Kem degüldür eşk-i çeşmini aqıtsa derd ile
K*rümüñ bir sīm iken zerd eyledi ruhsārını
5. Ey **Fakiri** kılca kalur rişte-i cānum benüm
El urıcak çözmege dilberlerüñ şalvarını

46.

Mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün

Muzārī – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. Şabr étđi darb-ı k*re dil-āverlik eyledi
Ol kaḥbe-i zamāne 'aceb erlik eyledi
2. Meydān içinde kodı s**üm başın ortaya
Ser vèrđi geldi ḥaylice serverlik eyledi
3. S**üm geçürđi ḥalka-i g**ñi boynına
Başını aldı gitđi kalenderlik eyledi

⁵⁶ H. 1067: 118v.

⁵⁷ H. 1067: 118v.

Velehu.

4. Deyr içre düzdi bu büt-i tersâyı dün gèce
Görseñ ki bu s**üm nice kâfirlik eyledi

47.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Günde biñ kez vèrmeyen serv-i dil-ārādan n'olur
Her gèce s***meyen zülf-i semen-sādan n'olur
2. N'ola taħrīk étse kuşum kavara işidicek
Bād-ı şubḥ ile şalınmaz serv-i ra'nādan n'olur
3. G**-i billürı yanında aña la'l-i aḥmeri
Ḥalka çinī var iken bir ğayrı tavadan n'olur

Müfredler**1.**

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Faḫr ile faḫr eylerüz Ḳārūna taḳlīd étmezüz
Sālik-i rāh-ı Resūlüz mālīk-i māl olmazuz

⁵⁸ H. 1067: 118v.

⁵⁹ MK. 1996: 12r.

Faḫīrī.

2.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. Hiç t**ğum kılına şaymaz Me'ālī burnını
Ey **Fakīrī** şimdi hayli güllödür k*rüm benüm

3.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. Nev-cevānlar 'ahdinde durmaz fırsatı fevt eyleme
Ey **Fakīrī** böyle pend eyledi pīrüm benüm

Matlalar**1.**

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Hezec + – – – / + – – – / + – –

1. Ğam-ı cānānı kılmasam bir dem yād
Dil-i vīrānum olmaz idi ābād

⁶⁰ H. 1067: 118v.

Bu beyit Fakīrī'nin *Letā'if* adlı eserinin 372r. yaprağında 15. latifede geçmektedir.

⁶¹ H. 1067: 118v.

⁶² 06 Mil Yz A 8080/2: 51r.

2.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. Ey **Faķiri** çünki bildün o yalandur bu yalan
Bu fenā dünyāda sen de bir iki gün oyalan

3.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. Kim ki 'ışkuñla eşigüñde yüzün hāk eyler
Ölmedin yerini 'İsī gibi eflāk eyler

4.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + -

1. Deheni yoķluğunu var ise ol māh bilür
Kimse hūkm étmez aña gāyibi Allāh bilür

⁶³ MK. 1996: 12r.

Faķiri.

⁶⁴ MTN: 104r.

Faķiri.

⁶⁵ MTN: 188v.

Faķiri.

5.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bir güzel sevdüm yine kim ismi Nūru'llāhdur
Hüsni içinde yok nazîri bir müselleme şāhdur

6.

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Yine şahın-ı gülistānda bezendi lāle vü güller
Yine her şāh-ı serv üzre figāna geldi bülbüller

7.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Kūhveş 'āşıkıların bağrında başı var imiş
Mecma'u'-bahreyne beñzer kanlı yaşı var imiş

⁶⁶ MTN: 183v.

Fakiri.

⁶⁷ MTN: 139v.

Fakiri.

⁶⁸ MTN: 274r.

Fakiri.

8.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + -- / - + -- / - + -- / - + -

1. Dilde anuñ'çün dehānuñ beñlerinden var ğalať
Harf-ı mīmin her haťuñ gördüm ki yokdur hīç nuķať

9.

Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

Muzāri' -- + / - + -- / -- + / - + --

1. Āh eyleşem 'aceb mi dīdār-ı yāre ķarşu
Feryād u zāra başlar bülbul bahāra ķarşu

⁶⁹ MTN: 280r.

Faķiri.

⁷⁰ MTN: 204r.

Faķiri.